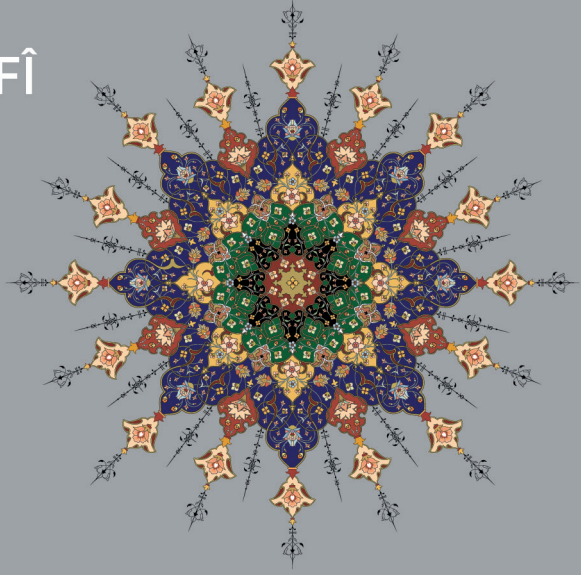

ÖMER ZARÎFÎ
EFENDİ

MUSHAF HATTATLARI REHBERİ

RİSÂLETU'L-MANZÛM KAVÂ'İDU
KUR'ÂNİ'R-RUSÛM

Hazırlayan: Ahmet Tanyıldız

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2021, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 162

Edebiyat: 69

ISBN 978-625-7438-98-8

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı: İstanbul, 2021

Yazar: Ömer Zarîfî Efendi

Hazırlayan: Ahmet Tanyıldız

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Editör: İsmail Kanbaz

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Ozalit

(Sertifika No: 20179)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Ömer Zarîfî Efendi

Risâletü'l-Manzûm Kavâ'idü Kur'ânî'r-Rusûm

/ Mushaf Hattatları Rehberi

Hazırlayan: Ahmet Tanyıldız (Prof. Dr.) Editör: İsmail Kanbaz (Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2021.

114 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 162)

ISBN 978-625-7438-98-8

1- Kur'an-ı Kerim 2- Hattatlar 3- Edebiyat

İçindekiler

Kısaltmalar.....	8
Takdîm.....	9
Metnin Çeviri Yöntemine Dair.....	15
Risâletü'l-Manzûm Kavâ'idü Kur'ânî'r-Rusûm (Metin ve Dil İçi Çeviri).....	17
Risâledeki Kitâbet ve Kırâat Terimleri.....	91
Kaynakça.....	95
Risâletü'l-Manzûm Kavâ'idü Kur'ânî'r-Rusûm (Tıpkıbasım).....	97-114

Takdîm¹

Dîvân edebiyatının temelinde yer alan âlet ilimlerinden arûzun sadece edebî eserler için kullanıldığını söylemek yanlış olur. Zira bu vezin sistemi edebî eserler başta olmak üzere, dinî, tasavvufî, tarihî metinlerin birçoğunda ifadeyi kolaylaştırma aracı olmuş, verilmek istenen mesajın daha etkili ve kalıcı olmasını sağlamıştır. Özellikle dinî eserlerden bir kısmının manzûm şekilde arûzla kaleme alınmış olmaları, onlardaki mesajların zihinlere daha etkili bir şekilde nakşolmasını sağlamıştır. Nitekim yazılış amacı edebî niteliğinin önüne geçen manzûm dinî metinlerin birçoğu bu şekilde telif edilmiştir. Manzûm tecvîdler, fetvâlar, ilmihâller vb. eserlerin dışında mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'in imlâsına/hattına ilişkin *resm* ve *rusûm* türündeki eserlerin bir kısmı da manzûm olarak söylenmiştir.

Erbâbının malumu olduğu üzere mukaddes kitâbımız Kur'ân-ı Kerîm Peygamber Efendimiz'e yirmi üç yıl zarfında peyderpey nâzil olmuştur. Vefatından önceki Ramazan ayında Peygamber

¹ Takdîm kısmı, 2019 yılında Diyarbakir'de düzenlenen *Uluslararası Geleneksel İslâm Sanatları ve Hattat Hâmid Ayaç Sempozyumu*'nda sunduğumuz "Resm-i Osmânî'ye Göre Bir Mushaf Nasıl Yazılır?" başlıklı bildirimizden iktibas edilerek hazırlanmıştır.

Efendimiz Hz. Cebrail ile karşılıklı olarak iki defa okumuş ve Mushaf metninin tespiti sağlanmıştır (Birişik 2002: 385) Peygamberimizin vefatından sonra ise Hz. Ebubekir devrinde vahiy kâtiplerinin o zamana kaydetmiş oldukları dağınık hâldeki sûre ve âyetler, Zeyd bin Sâbit başkanlığındaki bir heyet tarafından derlenerek iki kapak arasına alınmıştır.

Hz. Ömer'in halifelîği döneminden itibaren fetihlerin artması, farklı lehçe ve dilleri konuşan Müslümanlar arasında Kur'ân metnini okumada farklı kıraat tarzlarının ortaya çıkması üzerine Hz. Osman döneminde daha evvel derlenmiş olan Mushaf nüshası yine Zeyd bin Sâbit'in öncülüğünde çoğaltılarak belli başlı yönetim merkezlerine gönderilmiştir. Arapçanın Kureyş lehçesi esas alınarak tertip edilen bu Mushaf İslâm dünyasının ortak kabulüne mazhar olmuştur. Zaman içerisinde İslâm dininin yaygınlaştığı coğrafyalarda *kirâat-i seb'a* ismiyle kavramlaşmış yedi kıraat ekolü oluşmuştur. Hz. Osman'ın tensibiyle yazılan, Medine'deki *imam nüshası* dışında Mekke, Kûfe, Basra ve Şam gibi diğer önemli merkezlere gönderilen Kur'ân nüshaları, literatürde *Mesâhif-i Osmâniyye* ismiyle anılmışlardır (Maşalı 2006: 242). Bu temel Mushaflardaki biçime (*Resm-i Osmânî*'ye) riayet edilerek Kur'ân-ı Kerîm'i okuma ve yazma faaliyeti tüm İslâm beldelelerinde yaygınlık kazanmıştır.

Amasyalı Şeyh Hamdullâh (ö. 926/1520), Şemseddin Ahmed Karahisarî (ö. 963/1556), Alî el-Kârî (ö. 1014/1605), Hâfız Osmân (ö. 1110/1698), Kayışzâde Hâfız Osman Nûri (ö. 1894), Hasan Rızâ Efendi (ö. 1920) Osmanlı döneminde Mushaf istinsah eden hattatların en meşhurlarıdır. O dönemde ülke sınırları içerisinde yaygınlaşan Mushaf nüshalarının birçoğu Hâfız Osmân ve Kayışzâde'nin kaleme aldıkları nüshaların tıpkıbasımıdır. Cumhuriyet döneminde ise Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Mushafları İnceleme Kurulu'nun (2010'dan itibaren Mushafları

İnceleme ve Kıraat Kurulu) onayıyla birçok farklı nüshanın neşredildiği görülmektedir.

Kur'ân-ı Kerîm'in *resm-i Osmânî* tarzı üzere yazılmasına dair teorik kaynakların sayısı bir hayli fazladır. Mushaf metninin çoğaltıldığı ilk dönemlerden itibaren bu konu üzerinde hassasiyetle durulmuş, kıraat ve hat ile ilgili literatür geliştirilerek sonraki dönemlere devredilmiştir. Naklî bir ilim olan kıraat, Peygamber Efendimiz'in hayatta olduğu dönemden başlayarak (Öğmü 2015: 19) dört halife devrinde ve sonraki dönemlerde de Kur'ân imlâsı için esas teşkil etmiştir. Tarih boyunca Müslümanların umumiyetle bu tercihe bağlı kalmaları, Mushaflar arasındaki imlâ farklarını oldukça azaltmıştır. Mushaf metinleri, istisna örnekler haricinde yukarıda sözü edilen bölgelerde gelişen kıraat ve hat üslupları çerçevesinde bir yayılım göstermiştir. Buna rağmen dillerde, özelde Kur'ân dili olan Arapçada tek tip bir standartlaşma olmadığı için âyet-i kerîmelerin imlâsında birtakım tercih farklılıklarının olması olağandır. Bu farklılıklar Kur'ân-ı Kerîm'in aslına ve âyet-i kerîmelerin zatına yönelik değil, kıraat üsluplarına ve imlâ tercihlerine ilişkin unsurlardır. Esasen bu durum ilk dönemde ashâb tarafından tespit edilen biçime riayet etmenin önemini de vurgulamaktadır (Abay 2012: 233-234).

Bu çalışma kapsamında değerlendireceğimiz Ömer Zarîfî Efendi'nin risâlesi, *resm-i Osmânî* kaidelerini gözeterek Mushaf yazacak hattatlara rehberlik için yazılmış olan bir kılavuzdur. Bu eser, bir Mushaf metninde hattatların *resm-i Osmânî*'ye ne suretle riayet edeceklerini ele alan ve âyet-i kerîmelerdeki kimi kavramların imlâsına dair ayırt edici özelliklerin neler olduğuna örneklerle değinen küçük hacimli manzûm bir metindir.

Risâlenin nâzımı, on sekizinci asır şuarâsından Şeyh Ömer Zarîfî Efendi'dir. Bugünkü Bulgaristan sınırları içinde bulunan Rusçuk'ta dünyaya geldiği söylenen Zarîfî'nin muhiti ve ailesine ilişkin bilgiler oldukça sınırlıdır. Ancak iştilal ettiği sanat alanları

göz önüne alındığında onun iyi bir eğitim aldığı, tasavvufa meylettği, şiir ve hüsn-i hat sahalarında başarılı olmuş çok yönlü bir şahsiyet olduğu anlaşılmaktadır. Biyografisini ele alan kaynaklarda daha ziyade mutasavvıf kimliği, şâirliği ve hattâtlığı yönüyle değerlendirilmiştir. Buna göre Zarîfî, Sa'diyye Tarikatı'na intisap etmiş, tasavvuftaki merhaleleri kat ettikten sonra şeyhliğe yükselmiştir. Uzun süre sanat, hat ve irşad faaliyetleriyle meşgul olan şâir, on sekizinci asrın sonunda, H.1210/M.1795 yılında vefat etmiştir. Bursalı Mehmed Tâhir, şâirin mezarının aynı beldede Beg Mezarlığı karşısındaki Tonbul Camii'nin hazîresinde bulunduğunu söylese de (1972: 234); Machiel Kiel bu câmiin ve çevresindeki hazirenin 1985 yılına kadar mevcut olduğunu ancak Bulgaristan'daki komünist rejimin İslâm karşıtı kampanyalarıyla birlikte bu mekânların tahrip edildiğini kaydeder (2008: 249).

Şeyh Ömer Zarîfî'nin şu ana kadar neşredilmiş eserleri *Pend-nâme* (Arslan, 1994), *Dîvân* (Gönel, 2013a) ve *Istîlâh-ı Meşâyih*'tir (Koçoğlu, 2012). Turgut Koçoğlu, Zarîfî'nin *Tasavvuf-nâme*, *İsm-i A'zâm*, *Kitâb-ı İ'tikâd*, *Hikâye-i Kan Kalesi*, *Beyân-ı Serencâm*, *Kıyasu'l-Enbiyâ* adlı eserlerinin de bulunduğunu belirtip farklı kütüphanelerdeki yazma nüshalarının künyelerini verir (2012: 1756).

Zarîfî ve eserleri üzerine incelemeler yapan araştırmacılar bu çalışmada metni ve dil içi çevirisi verilecek olan risâle hakkında herhangi bir bilgi vermemişlerdir. Ancak bu çalışmanın hitama ermesine yakın; Hasan Doğan'ın bu risâlenin metnini ihtiva eden bir makalesi yayımlandı. Bu makalede risâlenin tavsifi, şekil özellikleri ve muhtevası ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Ardından risâle metninin yeni yazılı hâli ilim dünyasının istifadesine sunulmuştur (Doğan 2018). Bu çalışmada, sayın Doğan'ın makalesindeki bölümlerle benzeşen kısımları ayıklayarak giriş kısmını daralttık. Söz konusu makalede değerlendirilen hususları tekrar etmemek adına risâlenin muhtevasına temas etmekle yetinecek; mesaimizi metne ve onun dil içi çevirisine teksif edeceğiz.

Bilindiği gibi *resm-i Osmânî* gözetilerek kaleme alınan Mushafaların ayırt edici özelliklerini tespit etmek için hazf, ziyade, bedel, hemze, fasl ve vasl gibi teknik imlâ hususiyetlerini göz önünde bulundurmamak gereklidir (Abay 2015: 230). Zarîfî Efendi de söz konusu hususları, örnekler üzerinde göstermektedir. Risâle manzûm bir şekilde, arûzun remel bahrinden *fâilâtün fâilâtün fâilün* vezniyle yazılmıştır. Ancak birçok yerde vezin, söze ve anlama feda edilmiş, ifadenin tamamlanabilmesi için vezinden feragat edilmiştir. Risâle, sonundaki üç beyitlik ilâve kısmıyla birlikte 179 beyitten müteşekkildir. 8 beyitlik bir mukaddime kısmından sonra başlıklar hâlinde âyet-i kerîmelerdeki bazı ibarelerin imlâsının nasıl olacağını izah eden beyitlerle devam eder. Hangi ibarenin nasıl imlâ edileceği söylenirken o lafzın hangi sûrede geçtiği de verilir.

Eserin mukaddime kısmında hamd ve salavâtı müteakiben bu risâlenin neden yazıldığı izah edilir. Zarîfî Efendi dünyânın kimse için bâkî olmadığını söyleyerek vefat ettikten sonra “*nazm-ı tuhfem*” dediği bu eserin kendisinden yadigâr kalmasını arzu eder. Şâir, âyet-i kerîmelerin resmine (imlâsına) dair olan bu eseri, hattat zümresinin ezberlemesi gerektiğini belirtir. Ardından kendisini hayırla yâd edecek kişilerin mahşer günü hidâyete mazhar olması duasıyla ve besmeleyle risâleye başlar.

Mukaddime kısmından sonra bölümler hâlinde hangi ibarenin nasıl imlâ edileceği ve bu ibarenin hangi sûrede geçtiği ilgili âyetteki ibareleriyle birlikte verilir. Risâlenin sonunda ise iki beyitlik hâtîme bölümü ile eserin telif edilme tarihini belirten bir temmet cümlesi bulunmaktadır. Zarîfî Efendi, bu risâlesinin resm-i hat konusunda bir sübha/tesbih¹ mahiyetinde olduğunu vurgular

¹ Müellifin mukaddime ve hâtîme kısımlarında yer verdiği *tuhfem* ve *sübha* kelimeleri aynı zamanda manzûm şekilde yazılmış olan lügat tarzı eserlerin genel adı veya tür adı olarak düşünülebilir. Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bk. (Doğan Averbek 2019).

ve muhtasar bir şekilde yazıldığı hâlde muteber bir nüsha olduğunu belirtir. Son beyitte risâlenin veznini verdikten sonra bunu okuyan tûtî tabiatlı kişinin nebat şekeri yemiş gibi olacağını söyler. Eserin sonundaki cümleden anlaşıldığı üzere risâle 7 Receb 1208(M.1794) yılında tamamlanmıştır.

Risâlede ele alınan ibareler sırasıyla şu şekildedir:

1	فِي مَا	2	يَوْمَ هُمْ	3	نِعْمَتٌ	4	رَحْمَتٌ	5	سُنَّتٌ
6	لَعْنَتٌ	7	الَّذِينَ	8	نُحِي	9	نُحِي	10	يُحْيِي / يُخَيِّ
11	مِنْ مَا	12	جَزَاؤُهُمْ	13	جَزَاؤُهُمْ	14	جَزَاؤُهُ	15	وَبَاؤَ
16	فَبَاؤَ	17	أَمْ مَنْ	18	كَلِمَتٌ	19	أَيْنَمَا	20	أَيْنَ مَا
21	كَيْلًا	22	رَبُّو	23	رَبَّنَا	24	عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ	25	وَالْيَلِيلِ
26	مَلِكٌ	27	أَوْلِيكَ	28	بَيْتٌ	29	بِأَنبِيَاكُمْ الْمَقْتُولُونَ	30	يَوْمَئِذٍ
31	زَكَاةً	32	زَكَاةً	33	صَلَاتٍ	34	إِفْرَاتٍ	35	مَلْتَوَا
36	عَلِمْتُوا	37	شَرَكْتُوا	38	بَلَّغُوا	39	ضَعُفْتُوا	40	نَشْتُوا
41	شَفَعْتُوا	42	دَعَاؤًا	43	أَبْنَاءُ	44	أَبْنَاءُ	45	أَنْ لَا
46	إِنْ مَا	47	إِنْ مَا	48	عَنْ مَنْ	49	يَمْحُوا	50	يَمْحُ
51	مِنْ قَبْلِهِ	52	خَالِدِينَ	53	صَالِحِينَ	54	كُلُّ	55	الَّذِينَ
56	نَخْلٍ	57	نَخْلٍ	58	نُجِجِ	59	نُجِجِ	60	وَلَا يَسْأَلُ
61	أَنْ كُنَّا	62	أَنْ كُنْتُمْ	63	الرُّعْبَا	64	يَسْتَوُونَ	65	دَاوُدَ
66	غَاوُونَ	67	لِكِنَّا	68	إِبْرَاهِيمَ	69	عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ	70	الطُّونُونَ
71	قَوَارِيرًا	72	الرُّسُولِ	73	لَسَيْبًا				

EK KISIM

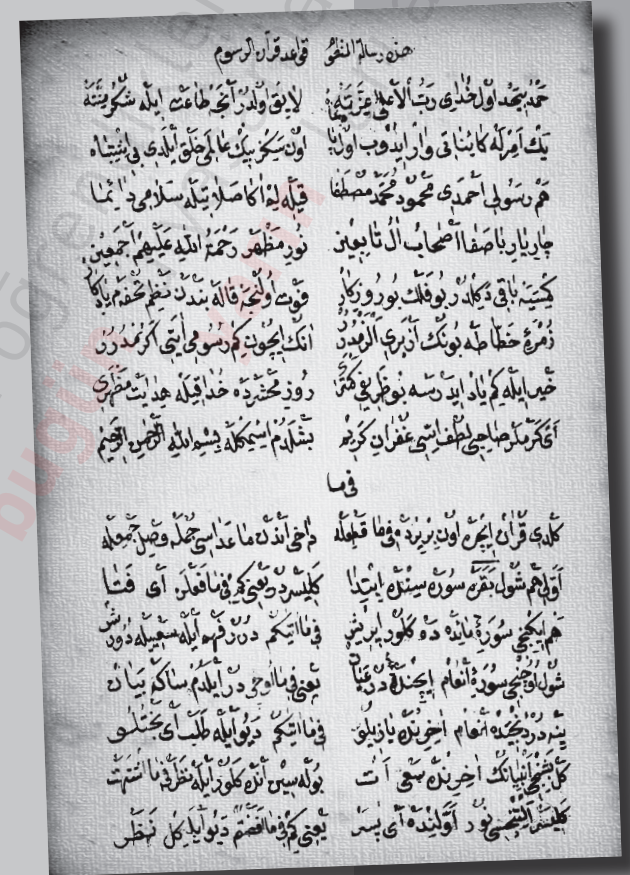
74	شَجَرَتِ	75	جَنَّتِ	76	قُوتِ
----	----------	----	---------	----	-------

Metnin Çeviri Yöntemine Dair

1. Manzûm şekilde kaleme alınan *Risâle*'nin birçok yerinde vezin, söze ve anlama feda edilmiş, ifadenin tamamlanabilmesi için vezinden feragat edilmiştir. Bu sebeple şiirlerdeki vezin aksamalarına ayrıca temas etme gereği duyulmamıştır.
2. Risâlenin yeni yazıya aktarılmasında çeviri yazı sistemi uygulanmamıştır. Ancak ayn (ع) için ters tırnak işareti ('); hemze (ء) için kesme işareti (') kullanılmıştır.
3. Şiirlerin dil içi çevirisiyle birlikte değerlendirilebilmesi için metindeki sayfa düzeni muhafaza edilmiş ve sayfa numaraları köşeli parantez [] içinde gösterilmiştir. Şiirlerin her beytine numara verilmiştir.
4. Metnin dil içi çevirisi yapılırken âyet-i kerîme ibarelerinin gösteriminde iki yöntem uygulanmıştır: Âyet ibaresi şiir metninde yeni yazılı hâliyle gösterilmiş, dil içi çeviri kısmında ise asıl biçimiyle, yani Arapça hat ile imlâ edilmiştir.
5. Risâle, *resm-i Osmânî* imlâsı esaslarına göre telif edildiği için âyet-i kerîmelerin imlâsı konusunda Fahrettin Bilgiç'in hattıyla yazılan ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından "*Bu Mushaf-ı Şerîf Resm-i Osmânî imlâsı tercih edilerek basılmıştır.*" notuyla neşredilen *Kur'ân-ı Kerîm* metnine müracaat edilmiştir (2016). Metindeki âyetlerin meâli ise Diyanet İşleri Başkanlığı'nın internet sayfasındaki *Kur'ân-ı Kerîm Meâli* kısmından alınmıştır.

RİSÂLETU'L-MANZÛM KAVÂ'İDU KUR'ÂNI'R-RUSÛM

(METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ)

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

[1] **Hâzihi Risâletü'l-Manzûm
Kavâ'idü Kur'âni'r-Rusûm**

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- 1 Hamd-i bî-hadd ol Hudây-ı Rabb-i a'lâ 'İzzete
Lâyık oldur anca tâ'at ile şükr ü minnete
- 2 Yek emirle kâyinâtı var idüp ol pâdişâh
On sekiz bin 'âlemi halk eyledi bî-iştibâh
- 3 Hem Resûli Ahmed-i Mahmûd Muhammed Mustafâ
Kılalım ana salât ile selâmı dâ'imâ
- 4 Çâr-yâr-ı bâ-safâ ashâb u âl ü tâbi'in
Nûr-ı mazhar-ı rahmetullâhi 'aleyhim ecma'in
- 5 Kimseye bâkî degüldür bu felek bu rûzigâr
Fevt olunca kala benden nazm-ı tuhfem yâdigâr
- 6 Zümre-i hattâta bunun ezberi elzem dürür
Anun için kim rusûm-ı âyet-i ekrem dürür
- 7 Hayr ile kim yâd iderse bu Zarîfi kemteri
Rûz-ı mahşerde Hudâ kıla hidâyet mazharı
- 8 Ey keremler sâhibi lutf ıssı Gufrân-ı Kerîm
Başladum isminle bismillâhirrahmânirrahîm

**Bu Manzûm Risâle
Kur'ân-ı Kerîm'in Yazı Kuralları Üzerinedir**

- 1 Sonsuz hamd o yüce ve izzetli Allâh'a olsun. Onca şükür ve minnete, tâat ile lâyük olan ancak O'dur.
- 2 O Padişah, bir emirle kâinâtı var edip on sekiz bin âlemi de birbirine benzemeksizin yarattı.
- 3 Hem Resûlü Ahmed-i Mahmûd ve Muhammed Mustafâ'dır. O'na daima salât ile selâm edelim.
- 4 Tertemiz dört dostu, ashâbı, soyu ve tabiîn... Cümlesi Allâh'ın rahmet nûruna mazhar olsunlar.
- 5 Bu felek ve bu devrân kimseye bâkî değildir. Bu manzum hediye, ölünce benden yadigâr kalsın.
- 6 Mübarek âyetlerin yazı şekillerini anlattığı için hattatlar zümresinin bunu ezberlemesi şarttır.
- 7 Kim bu kemter Zarîfi'yi hayırla hâd ederse, mahşer gününde Allâh onu hidayete mazhar kılsın.
- 8 Ey keremler ve lütuflar sahibi, bağışlayıcı ve cömert olan Allâh'ım! İşte isminle başladım, Bismillâhirrahmânirrahîm.

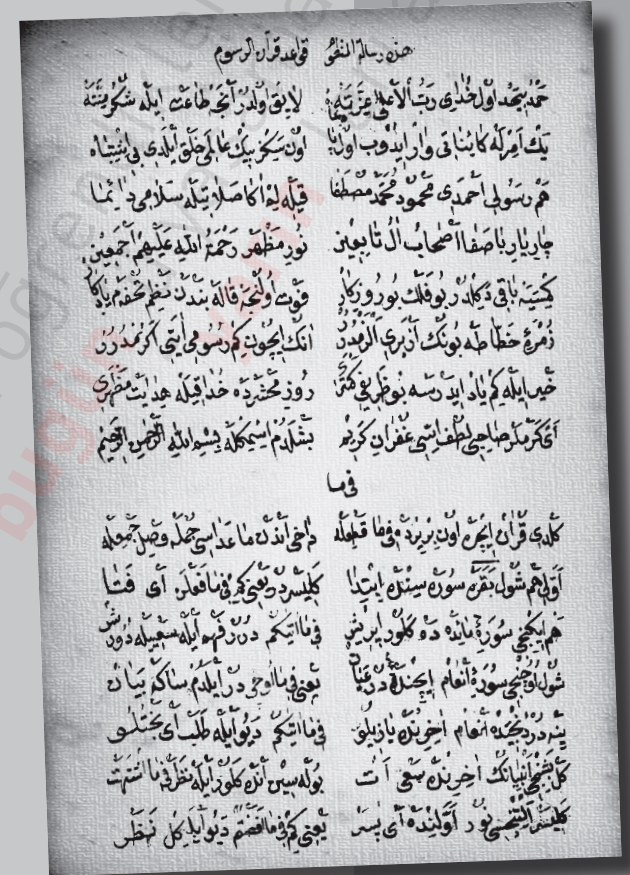
Kaynakça

- Abay, Muhammed (2015), Mehdi Seyfi'nin '*Mushaf İmlası ve Farklı Yaklaşımlar*' Başlıklı Makalesine Yazılan Müzakere Metni, *Tarihten Günümüze Kıraat İlmi*, Ankara: DİB Yayınları, s. 229-237
- Arslan, Mehmet (1994), *Pend-nâme-i Zarîfi*, Sivas: Dilek Yayınevi.
- Birişik, Abdulhamit (2002), "Kur'an", *İslâm Ansiklopedisi*, C 26, s. 383-388, İstanbul: TDV Yayınları.
- Bursalı Mehmed Tâhir Efendi (1972), *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul: Meral Yayınları.
- Çetin Abdurrahman (2012), "Vakf ve İbtidâ", *İslâm Ansiklopedisi*, C 42, s. 461-463, İstanbul: TDV Yayınları.
- Kur'an-ı Kerîm*, (2016) (*Resm-i Osmânî imlası ile Kur'an-ı Kerîm*), (Hat: Fahrettin Bilgiç), Ankara: TDV Yayınları.
- Doğan, Hasan (2018), "Zarîfi Efendi ve Hattatlar İçin Yazdığı Manzum Eseri: Risâletü'l-Manzûm Kavâidü Kur'ânî'r-Rûsûm," *Littera Turca*, V 4, s. 677-714.
- Doğan Averbek, Güler (2019), "Anadolu Sahasında Müstakil Bir Tür Olarak Manzum Sözlükler (Tuhfeler)", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S 23, s. 62-83
- Gönel, Hüseyin (2013a), *Ruşuklu Zarîfi Dîvânı*, Ankara: Grafiker Yayınları.

- Gönel, Hüseyin (2013b), “Bir Zarif Âşık: Rusçuklu Zarîfî ve Dîvânî”, *Turkish Studies*, V 8/1, s. 1449-1483.
- İzeti, Metin (2014), *Balkanlarda Tasavvuf*, İnsan Yayınları, İstanbul 2014.
- Kiel, Machiel (2008) “Rusçuk”, *İslâm Ansiklopedisi*, C 35, s. 246-250, İstanbul: TDV Yayınları.
- Koçoğlu, Turgut (2012), “Rusçuklu Zarîfî Ömer Baba ve Manzum-Mensur Tasavvuf Terimleri Lügatçesi: İstîlâhât-ı Meşâyih”, *Turkish Studies*, V 7/3, s. 1751-1776.
- Maşalı, Mehmet Emin (2006), “Mushaf”, *İslâm Ansiklopedisi*, C 31, s. 242-248, İstanbul: TDV Yayınları.
- Öğmü, Harun (2015), “Resm-i Mushaf Bağlamında Kur’ân ve Kıraat Ayrımı”, *NEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S 39, s. 9-28.
- Özel, Ahmet (1989), “Ali el-Kârî”, *İslâm Ansiklopedisi*, C 2, s. 403-405, İstanbul: TDV Yayınları.
- Temel, Nihat (2013), *Kırâat ve Tecdîd İstulâhları*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Yayınları.

RİSÂLETU’L-MANZÛM KAVÂ’İDU KUR’ÂNİ’R-RUSÛM

(TIPKIBASIM)

الظنونا

أَوَلَيْدَهُ سَوْعٌ أَحْرَابُكَ أَيْلُكُلُ نَظْمٍ كَتَبَ وَلَمْ يَسْأَلْ بَابِلَةَ الظَّنُونَا كَيْمُ يَزِيدُ
نُونُكَ أَلَيْكُ أَهْتَامُ أَيْتُ سَنَدُهُ يَا غُلَّ وَصَلِي فِي الْفِ أَوْلَادِي لَكُمُ وَقِفْ أَوْلَادُ الْفَلَّةِ

قَوَائِرِ

هَمْ نَظْرُ قَلِّ سَوْعٌ دَهْرُ أَحْمَرُهُ أَكَلَهُ أَيْ دَلِيلٍ أَوْ قَوَائِرِ كَانَتْ قَوَائِرِ قَوَائِرِ كَلْبِي
يَا زَيْلُ أَوْلَاكِي قَوَائِرِ أَحْمَرُهُ بِرَاحِمَةُ الْفِ زَيْرُ الْفَيْلَةِ أَوْ قَوَائِرِ أَيْدِيكَ أَنْتَ وَقِفْ

الرَّسُولَا السَّبِيلَا

كَلُّورُ أَحْرَابِ أَحْرَابِ الرَّسُولَا أَيْ حَوَاثِ مِصْرِي ثَابِتِي بِرَدِّ السَّبِيلَا دُونَ هَا
أَيْ كَيْسِنْدُهُ لَامُ الْفَيْكُ الْفَيْحِي سُرَّخِيلَةُ يَا زَيْلُ وَقِفْ أَوْلَاكِي أَوْلَادُ الْفَلَّةِ أَيْ لُؤْلُؤُ
بُورِي سَالَمُ قَوْمِ الدَّنِّ رَمِي خَطْمُ سَبْحِ دَرِّ مَحْتَصِرِي رَكِي خِيَامَا مَعْتَبِرِي بِرَسْمِ دَرِّ
فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ أَوْ قِيَانُ طُوطِي طَبِيعَتُ أَكَلِ الْبَرِّ قَدْ نَبَاتُ

عَنْتِ الدَّسَالَتِي إِسْمَاعِيلِي مَرَّ جِبَالِي دُونَ الْغَابَةِ وَمَا يَبِيحُ وَانْفِ

بِحُجْرَتِي بِرَدِّ الْوَدِّ يَا بَابِلَةَ الْفَيْلَةِ
وَالدَّخَانَ مَحْمُودِي الرَّقِيمِ مَعَامُ الْإِيْتِ
بَلِّ طُوطِي يَا جَنَّتِي بِرُكُورِي يَا بَرِّ هَمْرِي
بَلِّ وَصْفِي نَوْمِي وَالْقِدْمَةَ دُونَ مَكْنَرِي
بَلِّ كَوْلِي يَا إِلَهِي وَتَنَ كَوْلِي بِرَدِّ هَمْرِي
وَتَنَ غَيْبِي وَتَنَ كَوْلِي بِرَدِّ هَمْرِي

خَالِيَهُ يَأْتِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَحْلٌ دَهُ حَالِيَهُ دُونَ نَحْلٍ إِلَى النَّحْلِ مَكْرُ

سُورَةُ يُوسُفَ يَا سَيِّدَ أَوْلَادِي نَبِيَّ الْمُؤْمِنِينَ ^{نَبِيَّ نَبِيَّ} أَيْنَادَةُ يَا أَيْلَهُ هَمَّ كَلْدِي نَبِيَّ الْمُؤْمِنِينَ

هَمَّ مَعَارِجَهُ وَلَا يَسْتَلُّ حَمِيمٌ كَلْوَدُ ^{وَلَا يَسْتَلُّ} بَسْرَقَلَانِي صَمِيمًا يَقْرَأُ أَحْجَدَهُ يَا زُورُ

يُرْكَوْدُ قِرَانُ أَحْجَدَهُ شَعْرًا دَهْ أَيْ نَحْيِ ^{أَنْ كُنَّا} يَغْنَى أَنْ كُنَّا دَرُّهُمُ بِلَهُ يَوْ قَدْرُ بَرْدِي

أَقُولُ زُخْرُفُهُ أَنْ كُنْتُمْ ذَخِي بَرِّ كَلْبَسِ ^{أَنْ كُنْتُمْ} صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا سِيرًا فِي دَرِّ السُّبُورِ

قَدْ رَأَى كَلْوَدُ سَيِّدِي بَرِّ غَاوِي ^{أَلَمْ يَأْتِي سَتُونَ دَاوُدَ غَاوِي} بَرِّ غَاوِي بِلَهُ يَسْتُونَ دَاوُدَ غَاوِي أَيْ نَحْيِ

لَيْكِ وَأَوْيَ سُرَّخْلَهُ يَأْتِي مَشْ كَمَالِ أَهْلِي ^{لَكِنَّا} وَأَوْ ثَابِي دُرِّ دِيمِكُمْ فَمُ أَيْدِي بَدِي

سُورَةُ كَهْفٍ لِكْرَمِ مَا هُوَ اللَّهُ أَيْ بَرِّ ^{رَسِيمٌ} رَسِيمٌ بُوْدُ نُونَ أَحْجَدَهُ أَيْ أَحْمَرُ وَسِرِّ

بُوبِلَهُ يَأْتِي مَشْدُورُ زَانِ كَامِلِكُمْ فِي سُرَّخْلِهِ ^{أَبْرَهِيمَ عَيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ} يَا زَيْلِ أَيْ بَرِّ هَمِّكَ رَسِيمُهُ أَيْ بَرِّ هَمِّ

MUSHAF HATTATLARI REHBERİ

Hizmeti Osmân'ın halifeliği döneminde Zeyd bin Sâbit başkanlığındaki ilmi heyetin onayıyla çoğaltılıp belli başlı İslâm beldelerine gönderilen Kur'ân-ı Kerîm Mushaf-larındaki imlâ biçimi literatürde *Resm-i Osmânî* olarak tanımlanır. Arapçanın Kureyş Lehçesi esas alınarak tertip edilen bu Mushaf, İslâm dünyasının ortak kabulüne mazhar olmuştur.

Bu eserin konusu olan *Risâletu'l-Manzûm Kavâ'idu Kur'âni'r-Rusûm* adlı risâle, *Resm-i Osmânî* kaidelerini gözeterek Mushaf yazacak hattatlara rehberlik için yazılmış olan bir kılavuzdur. On sekizinci asır şuarâsından ve hattatlarından olan Şeyh Ömer Zarîfî Efendi, bir Mushaf metninde hattatların *Resm-i Osmânî*'ye ne suretle riayet edeceklerini ve âyet-i kerîmelerdeki kimi kavramların imlâsına dair ayırt edici özellikleri bu küçük manzûm risâlesinde kaydetmiştir. Elinizdeki çalışma bu risâlenin metnini ve dil içi çevirisini ihtiva etmektedir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-7438-98-8
9 786257 438988